

British Heart
Foundation
Cymru

Bwlch Bioleg

Menywod a Thrawiad ar y Galon

Gemma Roberts
Rheolwr Polisi a Materion Cyhoeddus
Robertsge@bhf.org.uk

Mae anghydraddoldebau systemig a oedd yn bodoli o'r blaen wedi'u gwaethgu gan y pandemig ac mae menywod yn dal i wynebu anfanteision a gwahaniaethu diarwybod ar bob cam o'u taith gyda chlefyd y galon. Amcangyfrifwn fod 100,000 o fenywod yng Nghymru yn byw gyda chlefyd y galon. Mae clefyd coronaidd y galon, yn unig, yn lladd gymaint ddwywaith o fenywod â chanser y fron.¹ Ac eto, mae llawer o bobl o dan yr argraff mai dim ond dynion sy'n cael clefydau'r galon. Mae'r dybiaeth honno'n anghywir ac mae'n arwain at farwolaeth llawer o fenywod.

Mae pobl yn credu nad oes perygl i fenywod gael trawiad ar y galon

- Bob blwyddyn, caiff 1,700 o fenywod eu derbyn i'r ysbyty yng Nghymru oherwydd trawiad ar y galon.² Serch hynny, nid yw pobl Cymru yn sylweddoli'n iawn y gall menywod hefyd gael trawiad ar y galon. Gall hyn olygu bod symptomau'n cael eu diystyru neu nad ydynt yn cael eu cymryd o ddifrif.
- Canfu arolwg gan BHF Cymru yn 2021 nad yw dros draean o fenywod Cymru'n teimlo'n hyderus i adnabod symptomau trawiad ar y galon ac mai dim ond 7% sy'n teimlo'n hyderus iawn.³
- Pwysedd gwaed uchel yw'r ffactor risg addasadwy mwyaf sy'n cyfrannu at farwolaethau cyn pryd o glefydau'r galon a chylchrediad y gwaed yng Nghymru⁴ a gwelwyd mwy o gysylltiad rhyngddo a thrawiad y galon mewn menywod nag mewn dynion.⁵ Amcangyfrifa'r BHF fod miloedd o fenywod yng Nghymru yn byw gyda phwysedd gwaed uchel heb ei ddiagnosisio.
- Mae pwysedd gwaed uchel yn ystod beichiogrwydd yn gysylltiedig â risg uwch o sawl cyflwr ar y galon yn nes ymlaen mewn bywyd, gan gynnwys clefyd coronaidd y galon, trawiad ar y galon, methiant y galon, a chardiomyopathy.⁶ Mae tuag 1 o bob 10 menyw yn y Deyrnas Unedig yn datblygu pwysedd gwaed uchel pan fyddant yn feichiog.⁷
- Er gwaetha'r ystadegau hyn, dangosodd ein harolwg ni nad yw'r cyhoedd yng Nghymru yn ystyried bod menywod mewn perygl o gael clefyd y galon – gyda 65% o'r bobl yn methu â nodi bod clefyd y galon yn un o brif achosion marwolaeth menywod yng Nghymru.⁸

Mae menywod yn fwy tebygol o gael camddiagnosis neu o gymryd mwy o amser i gael diagnosis

- Ar ôl trawiad ar y galon, mae diagnosis cychwynnol anghywir yn golygu bod y risg o farw ar ôl 30 diwrnod yn cynyddu 70%. Mae ymchwil yn awgrymu bod menywod 50% yn fwy tebygol na dynion o gael diagnosis cychwynnol anghywir ar ôl trawiad ar y galon.⁹

Mae menywod yn llai tebygol o gael y driniaeth orau

- Cynhaliodd ymchwilwyr a ariennir gan y BHF ym Mhrifysgol Leeds astudiaeth a ganfu fod menywod yn llai tebygol o gael y driniaeth orau ar ôl trawiad ar y galon.¹⁰ Datgelodd yr astudiaeth fod gwahaniaethau mawr yn y defnydd o feddygaeth a seilir ar dystiolaeth a bod hynny'n rhoi menywod sydd â chlefyd y galon o dan anfanteis, gan olygu gwaeth canlyniadau iechyd a gofal salach.
- Roedd gwaith ymchwil a ariannwyd gan y BHF yn amcangyfrif y gellid bod wedi atal marwolaethau o leiaf 8,243 o fenywod yng Nghymru a Lloegr dros gyfnod o ddeng mlynedd (2003–2013) wrth fynd i'r afael ag anghydraddoldebau systemig er mwyn sicrhau triniaeth gyfartal.¹¹ Nid oes tystiolaeth i awgrymu bod hyn wedi gwella.

Mae menywod yn llai tebygol o ddefnyddio gwasanaethau adsefydlu cardiaidd

- Ychydig o fenywod sy'n cymryd rhan mewn adsefydlu cardiaidd. Ledled y Deyrnas Unedig, mae cyfran y menywod cymwys sy'n cymryd rhan mewn rhaglenni adsefydlu cardiaidd yn is na'r disgwyl. Yng Nghymru, mae nifer cyfartalog y menywod sy'n cymryd rhan mewn rhaglenni adsefydlu cardiaidd wedi aros yn yr unfan dros y blynyddoedd diwethaf, er i'r Archwiliad Cenedlaethol o Adsefydlu Cardiaidd sôn fod sawl galwad wedi'u gwneud ar i raglenni adsefydlu cardiaidd recriwtio rhagor o fenywod.¹²
- Dywedodd darparwyr adsefydlu cardiaidd fod eu cleifion benywaidd yn fwy tebygol o gael trafferth i fynd i rywle ar gyfer gwasanaethau adsefydlu cardiaidd am nifer o resymau economaidd-gymdeithasol, fel bod yn fwy tebygol o fod yn brif ofalwr plant a pherthnasau oedranus neu fethu teithio i wasanaethau nad ydynt yn agos i'w cartrefi.^{13, 14}
- Mae pandemig Covid-19 wedi tarfu ar wasanaethau adsefydlu cardiaidd yng Nghymru, gan atal llawer o wasanaethau wyneb yn wyneb. Llwyddodd darparwyr rhaglenni adsefydlu cardiaidd i addasu trwy ddefnyddio dulliau digidol. Yn ôl darparwyr rhaglenni adsefydlu cardiaidd, roedd mwy o ddynion a menywod yn cymryd rhan mewn sesiynau adsefydlu cardiaidd yn ystod y pandemig, sy'n awgrymu bod cynnig gwasanaeth digidol yn cynyddu cyfranogiad cleifion.

Argymhelliaid

Dylai Llywodraeth Cymru ymrwmo i ddatganiad ansawdd ar iechyd menywod sy'n mynd i'r afael â'r anghydraddoldebau a ddaw i ran menywod â chlefyd y galon. Dylai'r datganiad ansawdd geisio gwella'r canlyniadau i fenywod â chlefyd y galon trwy:

- 1. Cynyddu ymwybyddiaeth y cyhoedd**
- 2. Sicrhau diagnosis amserol**
- 3. Triniaeth deg**
- 4. Cyfle teg i gymryd rhan mewn adsefydlu cardiaidd**

1. Amcangyfrif y BHF (2021) wedi'i seilio ar ymatebion i Arolwg Iechyd Cymru ac amcangyfrifon poblogaeth diweddaraf yr ONS.

2. Iechyd a Gofal Digidol Cymru (2020). trwy ohebiaeth.

3. YouGov Plc. Roedd cyfanswm maint y sampl yn 1007 o oedolion. Gwnaed y gwaith maes rhwng 10 ac 14 Mehefin 2021. Cynhaliwyd yr arolwg ar lein a chafodd y canlyniadau eu pwysoli ar gyfer poblogaeth oedolion Cymru.

4. Institute for Health Metrics and Evaluation (IHME). (2019). *Global Burden of Disease Study 2019 (GBD 2019) Results*. <https://bit.ly/3Dlbz7Z>.

5. Millett, E. R. C., et al. (2018). Sex differences in risk factors for myocardial infarction: cohort study of UK Biobank participants. *BMJ (Clinical research ed.)*. <https://bit.ly/2UpBXki>.

6. Lo, C. C. W., et al. (2020). Future Cardiovascular Disease Risk for Women with Gestational Hypertension: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Journal of the American Heart Association*. <https://bit.ly/37JZaVf>.

7. National Institute for Health and Care Excellence (NICE). (2019). *Hypertension in pregnancy: diagnosis and management*. NICE guideline. <https://bit.ly/3y4DY3j>.

8. YouGov Plc. Roedd cyfanswm maint y sampl yn 1007 o oedolion. Gwnaed y gwaith maes rhwng 10 ac 14 Mehefin 2021. Cynhaliwyd yr arolwg ar lein a chafodd y canlyniadau eu pwysoli ar gyfer poblogaeth oedolion Cymru.

9. Wilkinson, C., Bebb, O., Dondo, T. B., et al. (2018). Sex differences in quality indicator attainment for myocardial infarction: a nationwide cohort study. *Heart*. <https://bit.ly/2VXfgV4>.

10. Wilkinson, C., Bebb, O., Dondo, T. B., et al. (2018). Sex differences in quality indicator attainment for myocardial infarction: a nationwide cohort study. *Heart*. <https://bit.ly/2VXfgV4>.

11. Ibid.

12. BHF. (2019). *National Audit of Cardiac Rehab (NACR) Quality and Outcomes report 2019*. <https://bit.ly/2X9lOhQ>.

13. UK Government Department for Transport (2021). *Vehicle Licensing Statistics*. <https://bit.ly/3gtdW3P>.

14. Criado-Perez, C. (2019). *Invisible women: Data bias in a world designed for men*.